

## OLE WALSTAD

Skrevet av landbruksskolebestyrer Martin Døsen



**Ole Walstad** ble påsatt som gardgutt på nedre Walstad i Nes året 1799. Han grodde fram der uten regelmessig undervisning i lesing og skriving i oppveksten. Først som voksen kar og gift mann fløtta han inn i skolestua med penn og blekk. Hans lærer hette G. Krogh. Det var ingen alminnelig pedagog med timeplan på veggen. Eleven gikk heller itte i den alminnelige rute. De dro godt sammen. Etter en stutt grotid spratt Walstad ut som journalist.

I de år våknet en nasjonal bevegelse opp i landet. Walstad gikk inn i den med tro og pågangsmot. Han skrev under merket: Ola Nordmann i *Statsborgeren*, et frittalende organ som utkom i de år. I 1830-åra redigerte Henrik Wergeland avisen. Det fløy nok da mange røde stubber ut fra nedre Walstad. Mange gubber grå rynka på nesen av den unge radikaler som gikk i beite med Henrik Wergeland og andre villstyringer. De yngre derimot sluttet opp om den uredde bonden som sto trygg i jorda med baa ben.

### På Stortinget

I 1836 møter Ole Walstad første gang på Stortinget, valgt av opposisjonen. I mange år hørte han med på ytterste venstre fløy, og bar fanen høyt. Men det gikk med ham som med så mange andre politikere. Med årene ble han mere moderat og vanskelig i partibåsen. Høyre kalte det moden erfaring. De mere standhaftige i hans eget parti dømte det som svikt.

Årsaken til slike rivninger lå vel i at Walstad ikke hørte til å gå i beite. I femti-åra lå han langt framme i ildlinjen under thrannerstriden. Under jurylovens behandling i seksti-åra talte og stemte han mot sine tidligere partifeiler. I sine skrevne notater forteller Walstad at det av og til etter slike nappetak kom rettroende til ham i hans private losji for å bringe ham på rett kjøl att. De ble uten nåde vist døra. Selv Søren Jabæk måtte gå den vegen. «Vi taltes ikke mere ved det året», står det.

Men tross slike partimessige synder sto Walstad trygt i sin valgkrets gjennom alle år. Det var særlig i Kristiania at bølgene gikk høyt. En gang sto det plakater oppslått i gatene: Baggerud og Walstad burde henges, sto det.

Stortinget frykta for tumulter og henla sin avskjedsmiddag til Bygdøy det året. De to syndere kjørte ut til festen i kjølvannet av en kanon, og slapp vel fram.

### 17de maifest

Men Stortinget levde ikke bare i arbeid og strid. Av og til ble det fletta humør og fest inn i samværet. Den første 17de maifest Stortinget holdt på et hotell i Kristiania i førtiåra, var en slik oppkvikkelse. Walstad forteller at da det offisielle program var overstått, og de mere høytidelige medlemmer fordufta, fortsatte de menige i friere samvær. Christensen forlangte sjampanje, mere sjampanje. Og stemningen steg. En i forsamlingen undredes på om noen stortingsmann kunne spenne lysekrona i taket ned. «Det er vel ingen sak», sa Fretheim. «Vi står ved», sa Walstad. Fretheim spente begge ben i den store krona så glassfillene føk. To tjenere kom inn og sopte avfallet opp. Og festen fortsatte. Dagen etter kom oppgjøret. Regningen lød på 150 sp.daler. 30 kårne meldte seg og betalte 5 daler hver. Dermed var de dyre, gemyttlige tømmermenn fra den første 17de maifest betalt og kvittert.

### Betydelige tillitsverv

O. Walstad kom også tidlig med i det kommunale styre og stell. Han innehadde gjennom årene flere av de betydeligste tillitsverv bygda rådde over. Han hadde ikke alltid flertallet bak seg. I flere saker led han nederlag til å begynne med, men ga ikke opp for det. I striden om kirketienden gikk han sammen med O. Grinder, et artig beite. Asbjørnsen har i fortellingen «En aftenstund på et proprietær-kjøkken» skildret O. Grinder som en raring. Utvortes så han visst også snodig ut. Men det var innhold i den karen. Han gikk foran og brukte klubba.

O. Walstad arbeidet mere i det stille, trakk i tråder som ikke alle så. De led flere nederlag, tapte også en prosess om saken. Men til slutt vant de fram, og fikk det gamle forhold forandret til fordel for kirken og skattyterne. Før det hadde vært mye råttent i den gamle private leieordning.

### Kirkestrid

Da hovedkirken brente i 1854 og skulle bygges oppatt, ble det vedtatt, med 22 mot 11 stemmer i herredstyret, at kirken skulle føres oppatt på den gamle tomt. Walstad tilhørte mindretallet. Drakampen mellom den daværende ordfører O. Bodding og opposisjonen under ledelse av O. Walstad pågikk i flere år. Opposisjonen ville ha kirken fløtta til et tryggere stelle for jordfall.

Da saken kom opp til endelig dom, møtte flere autoriteter frem. Her ble det et skarpt oppgjør. Walstad brukte storklubba. De frammøtte «bikser» støtta ham, og truet med store utgifter til

sikkerhetstiltak mot jordfall. Ved den endelige avstemning skrompa det store flertall omkring ordføreren inn til 7.

Kirken ble fløtta. Og det ble stilt på den gamle kirkevengen. Men ruinene (Nes kirkeruiner) lever. De står like trygt i dag som da dødsdommen ble felt. En taus, usynlig menighet våker dag og natt over liv og minner som lever att. Jubeloldingen, sokneprest Finkenhagen, står jernkledd utenfor porten, lyer og passer på, akkurat som da han gikk inn og ut her gjennom mange år. Av og til kommer en bråsterk tullbukk inn og velter en gravstein. Unnskyld ham! Han har itte bedre vett, sier den gamle prelat.

### Mer strid

En tredje stridssak gjør Walstad rede for i sine skrevne «anmerkninger». Han hadde fått oppretta Fenstad sparebank og satt som formann der. Ved en feiltageise hadde banken utbetalt ulovlig høy rente til en enke i Nannestad. En forfylt sakfører, som på den tid bodde i bygda, fikk snusen i det, og slo saken stort opp og brukte grovt skyts. Han skrev til Stortinget og forlangte Walstad stengt ute derfra.

Men det gikk itte bedre enn at sakføreren måtte krype til korset og be om nåde. Mer kom det itte ut av den historien.

### 30 år på Stortinget

I 1865 hadde Walstad møtt på Stortinget i ca. 30 år. I den anledning hadde venner og velgere samla inn bidrag til en hedersgave, som skulle overrekkes ham ved en festlig tilstelning på Walstad 26de september.

Middag skulle serveres til alle som kom, budne og ubudne. Det var derfor travle dager på gården før innrykket. Kvinnfolka dominerte. Mannfolka hjalp vel også litt til med et håndtak her og der. Men de gikk mest i vegen inne på kjøkkenet, og ble uten nåde skyssa ut i skålen: «Hugg rikelig med tørr ved, og bær bort i bryggerhuset. Margrethe må ha fine stikker til bakerovnen og steika», sa kjerringa sjøl, og let att døra.

«Du får se til å få sitta, Margrethe. Her er så uryddig at det nesten itte er rom til en stol. Men allikevel: Vi tar en kaffetår.» «Å er det som står på nå da?» «Ja. Det skal jeg si deg. Venner og velgere kjem hit med en gave til Ole. De må trakteres så vi itte får skam av det. Og det må du hjelpe oss med, Margrethe.» «Det kjem vel mange bikser hit da?» «Non sleng det vel».

«Å har du tenkt å servere?» «Himavla mat.» «Det gjer du rett i, Berte.» «Vi har slakta en okseknabb og et par sauliv. Det må vel rekke langt?» «Jøss, ja! Oksesteik passe mør og en fet fåresteik er fin selskapsmat», sier Margrethe. «Men bare to slags steiker på det lange bordet blir vel litt snaut. Noe må vi vel ha å fylle opp med.»

«Å skal det bli?» «Mannfolk liker salt skinke med et par drammer til. De blir så blie da. Det kan kanskje hjelpe på velgerne også», sier Margrethe.

«Du vet nok mer enn du vil være ved, du Margrethe». «Å nei da! Men budeia lokker bølingen inn på båsen med salt i forklæet. Salt skinke gjer samme nytte til mannfolk, tror jeg.»

«Vi prøver oppskriftene dine, Margrethe.»

## Middagen

På salen står langbord og småbord dekket til sjølforsyning etter gammel oppskrift. På kjøkkenet står Margrethe ved peisen og dirigerer omsetningen. Det putrer i kjeler og damper fra gryter. Lettvinte jenter bærer velfora steiker av stut, sau og gris inn i foringsrommet, og dekker hver tom flekk på bordet med nødvendig utstyr.

«Nå kan du be til bords, Berte. Maten er ferdig.» Og det blir liv omkring forbresken. Det skrangler i tallerkener, kniver og gafler til forsyning og findeling i en travel, behagelig stund.

Klonkeflaska smiler fortrolig til alle. Med passe mellomrom stikker en etter en bort til lageret med tom tallerken og tomt glass. En spasertur nå og da i slik trafikk er både nyttig og behagelig. Det letter godt. Ja da!

Gammelfolka var praktiske. De visste hå som høvde i en slik stund. Omsider blir det stille omkring forbresken. Mett ro siger inn i skrott og sinn. Selskapet ørter og dormer. Margrethe har holdt ord: Mannfolka blir blie når de får salt, himlaga skinke med to drammer til. Mer har de itte godt av.

Sokneprest Schjønheyder reiser seg, slår på glasset og holder en lengere, rosende tale for Walstad som stortingsmann, overrekker hedersgaven og henstiller til jubilanten itte å legge årene opp enda, men fortsette på Stortinget en periode til. Talen er trykt i *Morgenbladet*.

Walstad takka for den heder som var vist han i en lengere tale. Den er bevart. Han meddeler her at han etter samråd med venner har bestemt seg til å fortsette som før. Ingen skal få meg til å stemme anderledes enn jeg mener er til fedrelandets beste, sa han.



***Hedersgaven som ble overrakt O. Walstad i 1865. Det store brettet som hørte til, er på Åvold. De andre gjenstander oppbevares på nedre og øvre Walstad.***

## Walstad-visa

Blant de bevarte minner er også Walstad-visa. Den er skrevet på nesbumål og lyder slik:

Stussle jamt det var i Frihets Morgengry,  
Tåka la seg tæt for Aua,  
Og det kjendtes som ei tordensvanger Sky  
Fara over høge Haa.  
Ingen vidste ret hå Trøkke kom ifra.  
Alle kjendte kuns at de var inte bra.  
Folk dom hadde kjænts,  
For som vettaskræmt,  
Trodde vel dom skulle daua.

Her i Starvaren var det reint for my låt,  
Godt og Gali - baa Slaga.  
Ungdommen den lo og Kjærringene gråt,  
Gubbene dom sto og raga.  
Grunna på dei gamle, danske Dar  
Tyrte nok at Tia den var blet så rar.  
Tveite om på Svensk,  
Eller Labberdansk  
Nå dom skulle to-re klaga.

Midt i Styren hørtes grant som på ein gang.  
Starvals kjendte Klarinetter.  
Samlede de stemte op en Frihetssang.  
Jog på Dør de onde Vetter.  
Noen bles på Horn og noen Trommer slo,  
Andre brugte Røsta, sang og gråt og lo.  
Mellem alle Ein,  
Rørt til Marg og Bein,  
Høgst jublet Sangen efter.

Det var Deg Du gamle Walstad, Christens Søn,  
Tonen tvang seg tur Di Bringe,  
Omendskjønt Du vented Fantord kuns til Løn.  
Målet magted Du ei tvinge.  
Hjerte var for fuldt og dette rønte pa,  
Viste os Di Færd,  
På Di eia Gjærd,  
At Du fløi på Frihets Vinge.

Dog en Flugt Du brugte inte Vingen til.  
Rolig bar den over Hoben,  
Hvor det gjaldt Du vendte kjekt kun Bringen til.  
Trodsende mod Mengdens Måben.  
Det var Lære for os andre Kufter grå.  
Slik skulle vi i tætte Fylking stå.  
Læren som vi fik, Ligger i Dit Blik.  
Længe leve Ole Walstad.

## Minneord

«Far sa at'n Ole itte skulle latt seg stille siste gang. Han var for gammel», sier Paul Walstad.

Da O. Walstad døde i 1877, skrev *Ny Illustrert Tidende* blant annet: «Hæderlig som Walstad var i all sin færd, forstandig, endefram i sit væsen og uden tilgjorthet, var han en type av den del av vort lands bondestand som vi håber må blive den til slutt rådende og toneangivende i vort offentlige liv.

Hans parlamentariske egenskaber gjorde seg navnlig gjældende gjennom en grei og fordringsløs deltagelse i debatten, i hvilken han både har sagt mange på praktisk skjøn grundet politisk sandhed og dessuden oftere lagt for dagen en tør humor som gjerne traf sikkert.»



**Stortinget**



**Nes kirkeruiner**

---

*Fra Wikipedia:*

**Ole Christensen Walstad** (født 11. august 1799, død 22. juli 1877) var en norsk gårdbruker og politiker. Han ble valgt inn på Stortinget første gang under Stortingsvalget 1835.

Han ble på nytt valgt inn under Stortingsvalget 1841 og deretter gjenvalgt i 1844, 1847, 1850, 1853, 1856, 1858, 1861, 1864 og 1867. Han representerte Akershus amt på Stortinget.

I 1850 ble han medlem av husmannskommisjonen som utarbeidet forslag til husmannsloven av 1851.

Walstad var første ordfører i Nes i Akershus og satt i 16 år fra 1838. Han mottok Vasaordenen i 1864 og St. Olavs Orden i 1866.